

FAM. C. HEYNES

GOILBERDINGERSTR. 24

CULEMBORG

'hak-al'

NVC
natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

natuur_en vogelwacht
CULEMBORG

'hak-al'

5^e jaargang nr 7
juli 1979

Kontaktadres :

Gerard van Zuylen - Zandstraat 32A te Culemborg
03450 - 39 22

Begeleiding Jeugdgroep :

Leo van de Kooy - Vliegerweg 3 te Culemborg
03450 - 54 50

Coördinatie Inventarisaties :

Leo van de Kooy

Bibliotheek :

Boeken en verslagen in Het Kompas.

"Het Vogeljaar" :

Jaarabbonement 1979 door overschrijving van f 13,50
op de girorekening van de N.V.W.C. met vermelding
van "Vogeljaar".

Lidmaatschap :

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester, evenals
adreswijzigingen.

Penningmeester :

Frans Waroux - Mendelssohnlaan 7 te Culemborg
03450 - 53 93
Gironummer 34 33 35 1 t.n.v. F. Waroux - rek.
Natuur- en Vogelwacht - Culemborg.

Kontributie :

Jeugdlidmaatschap	f	5,-- per jaar
Volwassene	f	10,-- per jaar
Gezinslidmaatschap	f	15,-- per jaar
Buiten Culemborg	f	15,-- per jaar

Klubhuis :

Gebouw "Het Kompas" - kamer 2 - Slotstraat 12 -
Culemborg.

Vogelwerkgroep kontaktadres :

Kars Veling - Vivaldistraat 9 te Culemborg.

Secr. Milieuwerkgroep
Noordwest - Betuwe :

Betsy Wijnhoven - Goilberdingerstraat 1 te Culemborg
03450 - 52 21

Redaktieteam en -adres :

Breun Jansen - Eikeboom 31 - Culemborg - 03450 - 48 85
Harry Noordhuis - Ereprijs 27 - Culemborg - 03450 - 59 12
Theo de Jong - Molenwal 45 - Culemborg - 03450 - 78 87

Waarschijnlijk vanwege de vakantieperikelen van diverse vogelaars, is er zogoed als geen kopij binnengekomen en is dit daarom een "iel" nummer geworden.

Het volgende nummer zal naar wij hopen wel weer een goed gevuld exemplaar worden, mede gezien het feit dat onze landverdediger Harry v.d. Warenburg een aanzienlijke hoeveelheid kopij "vanuit de loopgraaf" heeft toegezegd.

Op de binnenzijde van het achterblad treft u een afdruk aan van één van de niet gehonoreerde inzendingen op de tekenwedstrijd; Wij zijn voornemens dit met alle inzendingen te doen.

In verband met de vakanties en het daardoor niet of nauwelijks binnenkomen van kopij, hebben wij besloten van het eerstvolgende nummer een gekombineerde te maken, n.l. een augustus/september-nummer. De uiterste inleveringsdatum van kopij voor dat nummer, hebben wij gesteld op 19 augustus a.s.

Nogmaals, indien mogelijk, wacht dan niet tot die laatste dag, deze keer mede gezien het feit dat de drukker maar 1 week de tijd heeft, omdat hij dan zelf met vakantie gaat.

Genoeg hiervan.

Namens de redactie veel plezier en goede waarnemingen toegewenst in de vakantie.

INHOUD :

- pagina 3 - verslag aktie "schoon rivierenland";
- pagina 4 - verslag milieuwerkgroep;
- pagina 5 - waarneming in Culemborg van een dwergarend;
- pagina 8 - verslag excursie ooievaarsdorp 't Liesveld door Rik Valk;
- pagina 9 - verslag excursie ooievaarsdorp 't Liesveld door Peter Berkien;
- pagina 10 - clubhuis "Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden";
- pagina 11 - Zwartboek van de Belgische Jeugdbond voor natuurstudie;
- pagina 12 - excursieprogramma.

AKTIE SCHOON RIVIERENLAND geslaagd evenement in Culemborg

Jongstleden zaterdag 23 juni, is er in en rondom de stad Culemborg door ongeveer 120 vrijwilligers vuil verzameld.

Deze actie, in het kader van de "schoningsactie Schoon Rivierenland" was opgezet in samenwerking met de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, Watersportvereniging "De Helling" en het Zuiveringschap Rivierenland.

Ter ondersteuning hieraan waren alle plaatselijke basis- en voortgezet onderwijscholen ingelicht en geïnformeerd. In de Open Hof te Culemborg was bovendien een tentoonstelling ingericht, waaraan veel belangstellenden en de meeste scholen een bezoek hebben gebracht.

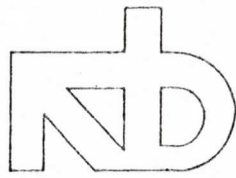
Waarschijnlijk mede geholpen door het goede weer was de opkomst boven verwachting zeker in vergelijking met andere plaatsen waar deze actie eveneens reeds had plaatsgevonden.

Wij zijn er van overtuigd, dat wij de mensen die hieraan hebben meegewerkt, waarbij gelukkig ook veel schoolgaande jeugd, bewust hebben kunnen maken wat onze medemensen zoal kunnen presteren op het gebied van het wegwerpen en afdanken van gebruikte en overtollige materialen. In totaal is in een tijdsbestek van 3 uur (van 9.00 tot 12.00 uur) zo'n 6.000 kg rommel verzameld. Hierbij de meest uiteenlopende zaken, waarvan wij u gaarne een bloemlezing niet willen onthouden, zoals oude fietsen, stofzuigers, wasmachines, kinderstep, meubelstukken, matrassen, gaas, stukken prikkeldraad, onnoemelijk veel plastic, karton, blikjes, flessen, bouwafval, maar ook kadavers (jonge honden en katten), een schaap, een koeiekop, kortom teveel om op te noemen. Alleen al een dergelijke verzameling materialen zou het waard zijn om tentoongesteld te worden.

Na afloop van de actie kregen alle deelnemers van het Zuiveringschap een goed gevulde zak fruit aangeboden en ter herinnering een leuke speld.

Ook nog een woord van dank aan met name de familie Salar die spontaan aan enkele groepen koffie en chocolademelk aanbood hetgeen bijzonder op prijs werd gesteld.

Hopelijk kan deze actie er toe bijdragen de mensen en vooral de jeugd wat milieubewuster te maken. Een ook om op de enig juiste manier van de Regionale Reinigingsdienst gebruik te maken, n.l. door op de vastgestelde tijden het huisafval aan te bieden. Ook zal de Natuur en Vogelwacht nog informeren naar de mogelijkheden om ook op vaste tijdstippen groot huisvuil GRATIS zelf te kunnen aanbieden op daarvoor ingerichte stortplaatsen.

werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer 'noordwest-betuwe'

DIJKVERZWARING :

Tijdens de vergadering van 11 juni j.l. bracht Jaap Wildschut verslag uit van de huidige stand van Zaken.

Zoals reeds eerder opgemerkt, zal bij uitvoering van de dijkverzwaring een groot gedeelte van de begroeiing langs de dijkzoom moeten verdwijnen. Vooral voor het nu nog zeer gevarieerde dijktraject tussen Beusichem en Culemborg zal dit een rampzalige ontwikkeling inluiden.

Het zoeken naar goede alternatieven blijkt een complexe zaak te zijn. Gepoogd wordt om hiervoor studenten te interesseren, die hiervan een afstudeerproject zouden kunnen maken. Met het oog op de inspraakprocedure die nu medio najaar op gang zal komen, wordt zeer binnenkort door de milieukarteringsgroep met een dijkinventarisatie begonnen.

Ook het maaibeheer langs de dijken kwam weer ter sprake. Vanaf half mei wordt er weer frequent gemaaid. De typische dijkflora vermindert hierdoor steeds meer in soort en aantal. Het polderdistrict verdedigt deze handelswijze door er op te wijzen dat op deze manier een goede grasmat ontstaat, wat een belangrijke zaak is. (voor de schapen die er straks op komen te lopen?) Nochtans zal er een brief uitgaan voor nadere opheldering.

KABELBRANDERIJEN :

Binnenkort zal de Raad van State zich buigen over de bezwaarschriften die de kabelbranders hebben ingediend tegen de nieuwe hinderwetvergunning. Het niet nakomen van de nieuwe voorwaarden kan tot sluiting van de bedrijven leiden.

STREEKPLAN RIVIERENLAND :

Dit plan ligt nu ter visie in de verschillende gemeenten waarvoor het geldt en circuleert ook binnen de werkgroep. Aan Culemborg zijn beperkte groeimogelijkheden toegewezen. De beleidsvisie van het gemeentebestuur zal dan ook op dit plan afgestemd moeten worden.

VOLGENDE VERGADERING : 2 juli 1979
bij Betsy Wijnhoven
Goilberdingerstraat 1.
Aanvang : 20.00 uur.

Waarneming VAN EEN DWERGAREND (*Hieraaëtus pennatus*) bij Culemborg.

Op maandag 4 juni 1979 (2e Pinksterdag) fietste ik om ongeveer 14.00 uur over de Voorkoopstraat in de richting van het Beusichemse Veld. Ik had geen kijker bij me, want ik wilde slechts een paar landschapsfoto's maken. Het weer was warm en broeierig. De zon scheen, maar er dreigde donderkoppen. Mijn aandacht werd getrokken door een vrij grote, geheel donker gekleurde stootvogel, die vanaf de Lekdijk op ongeveer 70 m hoogte kwam aanvliegen. De vogel vloog recht over mij heen, in de richting van het Beusichemse Veld, ongeveer daar waar de oude eendenkooi zich bevindt. Natuurlijk verwenste ik mezelf, dat ik mijn kijker niet bij me had. Dat ik desondanks toch een duidelijk zicht op de vogel heb kunnen krijgen, is te danken aan de gunstige zonnestand en dat hij op niet al te grote hoogte voorbij vloog.

De volgende kenmerken heb ik kunnen waarnemen :

GROOTTE : Als van een buizerd.

KLEUR : Zeer donker bruin zonder lichte vlekken en geen spoor van donkere strepen of vlekken.

VLEUGELS : Als van een buizerd, maar meer geknikt.

STAART : Opvallend lang, naar verhouding smal, iets lichter dan de rest van de vogel.
Zonder strepen of banden recht afgesneden.

WIJZE VAN VLIEGEN : Enkele krachtige vleugelslagen, gevolgd door een korte glijvlucht.
Boven het Beusichemse Veld plotseling versnellend en achter een groep duiven of kieviten aanjagend, zoals een havik dat zou doen.
Helaas snel uit het oog verloren. Vleugels werden horizontaal gehouden, dus geen ondiepe V of iets dergelijks.

Ik wil er nog aan toevoegen, dat ik alleen de onderkant van de vogel goed heb kunnen waarnemen. Als ik een kijker bij me had gehad, zou ik ook de bovenkant hebben kunnen zien. Door de afstand en door het tegenlicht was dat nu niet mogelijk.

Wanneer je nu zo'n waarneming doet, dan moet je allereerst alle mogelijkheden tegen elkaar afwegen. Omdat ik aanvankelijk helemaal niet aan een dwergarend dacht, meende ik met een zwarte wouw te doen te hebben, maar allerlei "rare" kenmerken maakte dat ik daar hevig aan twijfelde. Volgens mij waren er op dat moment 4 kandidaten die in aanmerking kwamen mijn onbekende stootvogel te zijn, te weten :

- 1). Een donkere buizerd.
Dit viel meteen af wegens de lange staart, het afwijkende vliegbeeld en de totaal andere manier van vliegen. "Mijn" vogel vloog veel energiever.
- 2). Een wijfje bruine kiekendief.
Deze viel eigenlijk ook af meteen af, vanwege het ontbreken van wit op kop en schouder, geen spoor van gele poten en wederom het totaal afwijkende vliegbeeld en andere manier van vliegen.
- 3). Een wespendif.
Ook deze viel af, want zelfs de donkerste wespendif heeft nog lichte vlekken en de tekening op zijn staart is essentieel.
- 4). Een zwarte wouw.
Hoewel ik met deze vogel niet zo'n goede veldervaring heb, als met de drie vorige (ik ken de zwarte wouw alleen uit Duitsland en uit Oost-Afrika) vond ik toch ook deze determinatie niet bevredigend. Er was namelijk geen spoor van een gevorkte staart, hoewel de staart toch recht, dus niet gespreid werd gehouden.

Thuis gekomen, sloeg ik onmiddellijk "Flight Identification of European raptors" er op na. Ik zocht de zwarte wouw op. Volgens de beschrijving moest bij een recht gehouden staart de vork duidelijk te zien zijn. Op de zeer duidelijke tekeningen van de vliegbeelden, waren duidelijk strepen en lichtere plekken te zien bij de "polsen".

De manier van vliegen moest zijn met een langzame diepe slappe vleugelslag, dus heel verschillend van wat ik waargenomen had.

Verder lezend trof mij de opmerking, dat een zeer donkere roofvogel met een lange staart de donkere fase van een dwergarend kan zijn.

Onmiddellijk sloeg ik in het boek de bladzijden betreffende de dwergarend open en daar klikte alles.

Vliegbeeld, manier van vliegen, kleur, grootte, kortom alles wat ik waargenomen had. Geen enkel kenmerk weersprak mijn waarneming.

Ik kwam dus tot de conclusie, dat ik de donkere fase van de dwergarend gezien moest hebben. Volgens het boek behoort van de Europese populatie van deze soort 3/4 deel tot de lichtere fase en 1/4 deel tot de donkere fase.

Overigens maak ik me geen illusies, dat deze waarneming ooit "officieel" erkend zal worden. Het zou bij mijn weten de 3e waarneming van een dwergarend in Nederland zijn. Bij dergelijke zeldzaamheden zijn de criteria zeer streng om een waarneming erkend te krijgen. Ik was immers alleen en wie kan met zekerheid beweren, dat mijn verhaal geen fantasie is?

Het genoemde boek :

"Flight Identification of European raptors", is uitgegeven bij Poyser Groot Brittannië en kost £ 5, 60. In Nederland heb ik het bij Broese Kemink gezien voor f 32,50 (Utrecht).

Het boek is eigenlijk een "must" voor iedereen die zich serieus met stootvogels wil bezig houden, al is het alleen maar om de talrijke voortreffelijke tekeningen en het grote aantal foto's.

-0-0-0-0-

Naar aanleiding van deze waarneming heb ik wat gesnuffeld in de literatuur en enkele wetenswaardigheden betreffende de dwergarend opgedolven en in het volgende artikelje verwerkt.

De wetenschappelijke naam van de dwergarend is : HIERAAETUS PENNATUS.

Hieraëtus is Grieks en is een samenstrekking van twee woorden, namelijk

hierax = havik

aetos = arend

Pennatus is Latijn en betekend "gevleugeld", een beetje overbodig, weinig verduidelijkende toevoeging.

Met de havikarend (Hieraëtus Fasciatus) behoort de dwergarend tot de enige twee Europese vertegenwoordigers van het genus Hieraëtus. 3, 4 of 5 andere vertegenwoordigers van dit geslacht komen voor in Afrika, Zuid-Azië, Australië en Nieuw Guinea (over het juiste aantal soorten zijn de ornithologen het nog niet eens).

De dwergarend komt voor in Spanje, Z.O. Europa en W. en Midden-Azië en Noord-Afrika.

In Italië is het voorkomen onzeker, wellicht is hij daar uitgeroeid. Zeker is dit het geval in Oostenrijk. Uit Spanje komen berichten, dat de soort daar flink in aantal is toegenomen.

De vogel heeft een voorkeur voor bosachtige streken, zowel naald als loofbos en in vlakten en bergstreken.

De horst wordt meestal in een boom gemaakt, maar in bosarme streken (b.v. Marokko) ook wel op een rotsrichel. Gewoonlijk worden twee eieren gelegd met enkele dagen tussenpoos en na een broedtijd van 30 dagen komen ze uit.

In de meeste gevallen overleeft slechts het oudste jong. Het tweede jong dient eigenlijk als reserve en slechts onder zeer gunstige omstandigheden kan het opgroeien.

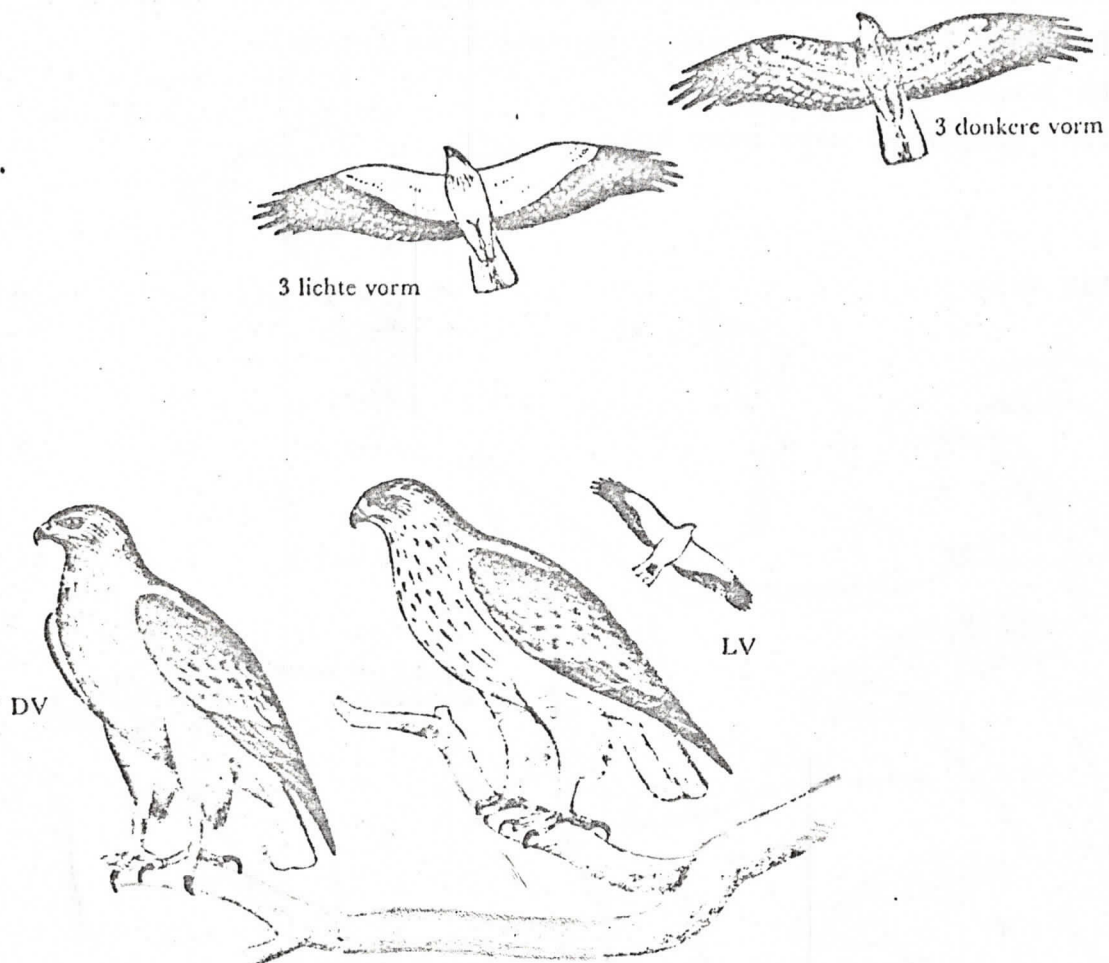
Het mannetje brengt tijdens de broedtijd en de tijd dat het jong (de jongen) op het nest verblijft (ft)(ven) (ongeveer twee maanden) steeds het voedsel aan.

In Europa wordt het nest omstreeks begin augustus verlaten en dan blijven de jongen nog enige tijd bij hun ouders in het territorium. De dwergarend is een felle vogel, die een groot deel van de dag "in de lucht" is. Hij zeilt over het bos of open terrein en slaat gewoonlijk de prooi op de grond of op boomtakken, na een spectaculaire duikvlucht.

Het slaat allerlei soorten vogels tot de grootte van een patrijs, kleine zoogdieren en reptielen, zoals hagedissen. In het broedgebied vliegt een paartje vaak samen rond en dikwijls wordt ook samen gejaagd.

De Europese vogels trekken vanaf eind september naar Afrika, maar het komt ook veel voor, dat ze het hele jaar in hun broedgebied blijven. Het zijn vogels die zich goed kunnen aanpassen en niet kieskeurig zijn en wie weet kunnen wij deze vogel in de toekomst ook in ons land meer waarnemen als de tendens om stootvogels te ontzien en persistente bestrijdingsmiddelen niet meer te gebruiken, zich doorzet.

LEO VAN DER KOOIJ.

De fietsers waren al eerder vertrokken dan wij, die met de auto gingen. Toen we er aan kwamen, had Dikkie een eend gevangen. Toen we binnen waren gingen we eerst naar een ooievaarspaartje kijken dat het nest op de grond had, omdat het vrouwtje niet kon vliegen (langeslagen vleugels).

Daarna vertelde de gids een verhaal over de ooievaars die in de kooien zaten. Die moesten bewijzen dat ze een paartje waren, omdat het vaak voorkomt dat het twee mannetjes of twee vrouwtjes zijn.

Toen gingen we wat rond kijken. Er waren ook twee jonge kraaien, dat was erg leuk.

Bergeenden waren er ook en in een schuur zaten allemaal jonge ooievaars.

Toen gingen we naar de roofvogels kijken. Er waren o.a.:

Buizerd, bosuil, smelleken, torenvalk en ransuil.

De jongen worden uitgezet.

Toen gingen we weer naar huis.

Rik Valk

- 1 Bergeend
- 2 Grauwe gans
- 3 Kolgans
- 4 Dwerggans
- 5 Rietgans

We vertrokken met 14 man op de fiets naar het ooievaarsdorp bij Groot Ammers. Kars en Henk-Jan reden op de heenweg een eindje achter ons, maar de afstand werd groter.

Een stukje achter Vianen hielden we pauze, waar we ook enkele leuke waarnemingen deden waaronder een tureluur.

We reden weer een eind toen Bob een purperreiger zag.

We reden in één ruk door naar het Liesveld" en een eindje voor het ooievaarsdorp zagen we drie ooievaars in de lucht.

Aangekomen bij "het Liesveld aten we ons brood op en er kwamen nog tien man met de auto uit Culemborg.

We werden rondgeleid en we zagen dat er ook een zwarte ooievaar was.

Er waren verscheidene soorten ganzen en bergeenden. We zagen ook een verblijfplaats voor gewonde roofvogels en uilen.

Op de terugweg werd er ijs en frisdrank gekocht en werden we aan de dijk verzadigd.

Kars gooide een blikje naar Bob, maar dat kwam op Hans z'n hoofd terecht.

We reden door naar Everdingen, waar patat en ijs gegeten werd.

Onderweg waren er een paar leuke banden.

Al met al was het een leuke excursie, waarvan we wel wat hebben kunnen leren.

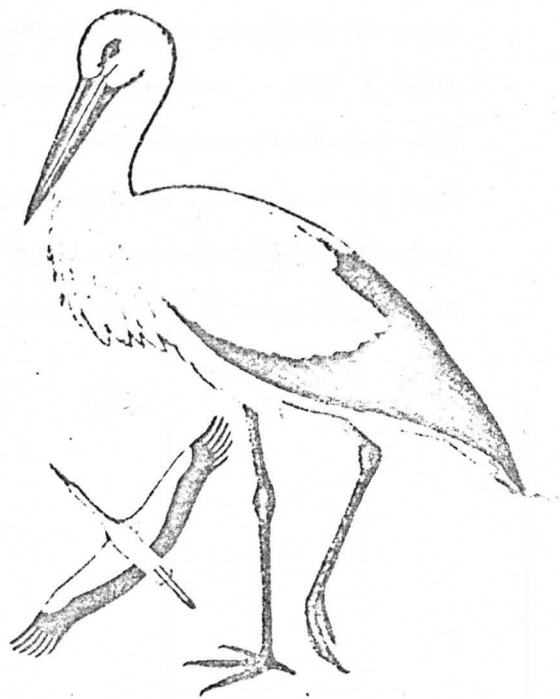
"Waarnemingenlijst"

Kievit
Grutto
Tureluur
Rietgors
Meerkoet
Knobbelzwaan
Purperreiger
Koekoek
Ooievaar (vrij of soms in een hok)
Blauwe reiger

Vrij in het ooievaarsdorp:

Zwarte ooievaar
Dwerggans
Grauwe gans
Rietgans
Wilde eend
Bergeend
1 Buizerd boven het dorp
Huiszwaluw
In het hok:

Buizerd, Bosuil, Ransuil, Smelleken, Torenavalk,

CLUBHUIS "NATUUR- EN VOGELWACHT" DE VIJFHEERENLANDEN"

De Natuur- en Vogelwacht de Vijfheerenlanden heeft eindelijk een eigen onderkomen in een schapenstal van 36,5 x 7,55 m, met er achter een 5 ha. groot weiland met rietputten, elzenbosjes en veel knotwilgen. De bedoeling is om het gebouw o.a. te laten fungeren als :

- natuurdocumentatie centrum;
- laboratorium voor de wateronderzoekgroep;
- permanente tentoonstellingsplaats voor oude gereedschappen uit de streek;
- expositieruimte.

Voor deze ca. 7 jaar oude stal moet f 80.000,-- betaald worden. Gelukkig zijn er bijzondere (overheids) instellingen, die de inrichting en een deel van de aankoop prijs willen subsidiëren. Maar deze subsidie's zijn nog niet beschikbaar als de akte moet passeren en de koopsom moet worden voldaan. Dankzij het fonds "Handen uit de mouwen" van het "Wereldnatuurfonds" kan de vereniging gedurende deze tijd beschikken over een renteloze lening van f 50.000,--.

Maar dit is nog te weinig. Daarom kan eenieder schuldbekentenissen afnemen, groot f 100,-- zonder rentevergoeding, die jaarlijks, doch maximaal binnen 5 jaar uitgeloot moet worden.

Ook de N.V.W.C. werd gevraagd zo'n schuldbekentenis af te nemen. In de vergadering is echter besloten om dit niet te doen (100 gulden is niet niks) maar een kleine gift, b.v. f 25,--, te geven.

THEO DE JONG

ZWARTBOEK VAN DE BELGISCHE JEUGDBOND VOOR NATUURSTUDIE

Van de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie ontvingen we het Zwartboek 1978 - 1979. Hierin worden overtredingen inzake de Vogelwet, die door een kleine aktieve kern van de Jeugdbond werden gesignaleerd, vermeld.

- 13 dode spreeuwen en een dode koperwiek liggen naast een dubbel loknet van 25 m lengte in een weide te Eksaarde.
- Op een akker te Vremde ving Willy de Ridder deze winter een 50-tal kepen.
- Te Breendonk werd op merels en lijsters geschoten.
- In Kontich heeft men een erg sportieve methode bedacht om als tijdverdrijf duiven af te schieten. Gewoonweg enkele slagpennen uittrekken, zodat de duiven daarna niet recht vliegen, maar iets onregelmatig. Zodoende is het wat "sportiever(?)" en geeft men de duiven wat meer kans om te ontsnappen.

Al met al worden in dit Zwartboek 35 bladzijden volgeschreven met overtredingen!

Het Zwartboek ligt in het Kompas.

Zwartboek 1978 - 1979

Uitgave Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie van

Natuur- en Milieu Informatiecentrum

Kortrijksepoortstraat 58

9000 GENT

THEO DE JONG

—Ekskursie-programma—

DONDERDAG 5 JULI - 19.00 UUR :

plantenexcursie betreffende muurvegetatie in de Stad
Culemborg, onder leiding van Theo de Jong.

ZATERDAG 7 JULI en ZONDAG 8 JULI - 8.30 UUR :

tellingen in het kader van het S.O.V.O.N.-projekt.

MAANDAG 16 JULI - 20.00 UUR :

maandelijks algemene vergadering het Het Kompas.

ZATERDAG 11 AUGUSTUS - 13.00 UUR :

plantenexcursie naar de Redichemse Waard.

ZATERDAG 11 AUGUSTUS en ZONDAG 12 AUGUSTUS - 8.30 UUR :

dit weekend zullen weer tellingen ten behoeve van het
S.O.V.O.N.-projekt worden verricht.

MAANDAG 13 AUGUSTUS - 20.00 UUR :

maandelijks vergadering van de vogelwerkgroep in Het Kompas.

MAANDAG 20 AUGUSTUS - 20.00 UUR :

maandelijks algemene vergadering in Het Kompas.

WOENSDAG 22 AUGUSTUS - 19.00 UUR :

plantenexcursie naar de Regulieren.

copy voor het augustus-september nummer
inleveren vóór 20 augustus !!!!

-o-o-o-o-o-

